

Scribner's Sons. Available at: <http://www.encyclopedia.com/people/medicine/psychology-and-psychiatry-biographies/kurt-lewin>.

**Науковий керівник:** Сушинський Олександр Іванович, професор, доктор наук з державного управління, завідувач кафедри кадрової політики і державної служби Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

**Яроцька О. В.**, к.е.н., с.н.с.  
відділ економічних проблем водокористування  
ДУ «Інститут економіки природокористування  
та сталого розвитку НАН України»

## **ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Вагома роль у формуванні альтернативних джерел фінансування водоохоронної діяльності належить екологічному оподаткуванню. Екологічний податок за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти відноситься до найбільш ефективного економічного стимулювання до раціонального водокористування. Проте, така ідея впроваджується поки що у високорозвинених країнах.

Екологічне оподаткування забруднення водних об'єктів впливає на поведінку індивідуальних та інституційних інвесторів і визначає їх дії, виступає потужним інструментом вирішення водоохоронних завдань. Найбільшої економічної та

екологічної ефективності та найменших втрат у конкурентоспроможності та рівні життя вдається досягти, витрачаючи доходи від податків за цільовим призначенням – на модернізацію систем очищення підприємств та впровадження новітніх екологічно чистих технологій.

Економічні стимули у вигляді податкових зборів з точки зору формування споживчої поведінки та екологічної свідомості у європейських державах виявилися більш ефективними, ніж адміністративні заходи. Екологічна податкова реформа, здійснювана в ряді країн ЄС з 90-х років XX століття, сприяла зміні моделей виробництва і споживання відповідно до вимог концепції стійкого розвитку [1].

В цілому, базові нормативи екологічного податку за скидання забруднюючих речовин у природні води повинні встановлюватися на підставі їх граничнодопустимої концентрації, відносної агресивності та оцінки економічного збитку від шкідливої дії. Для впровадження в Україні євроінтеграційних процесів доцільно переглянути і підвищити базові нормативи плати за скидання забруднюючих речовин у природні води. Екологічний податок підприємств за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти у межах лімітів відносяться на собівартість продукції, а частина загальної суми, що припадає на понадлімітне забруднення, здійснюється за рахунок доходів підприємства. Відповідно збільшення забруднення водних об'єктів призводить до зменшення доходів, що є економічно не вигідним підприємствам.

Досліджуючи проблему розподілу ресурсних надходжень серед бюджетів різного рангу, можна констатувати, що практика реформування економічних відносин вимагає

удосконалення бюджетного регулювання через передачу частки державних функцій щодо формування регіональної екологічної політики місцевим органам влади.

Для розширення фінансової самостійності регіонів необхідно підвищити дієвість місцевих податків і зборів в формуванні прибуткової частини місцевих бюджетів за рахунок екологічної та ресурсної складової. Також необхідно відмітити, що екологічне та ресурсне оподаткування окрім стимулювання водокористувачів до зменшення шкідливого впливу на водні об'єкти (менше забруднюєш менше платиш податків) дає можливість створити джерело фінансування водоохоронної діяльності за рахунок коштів отриманих від екологічних податків за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти [2].

Проте сьогодення схема фінансово-бюджетної децентралізації системи екологічного оподаткування дещо змінює систему фінансового забезпечення природоохоронних заходів, в т.ч. водоохоронних, оскільки в сучасній законодавчій базі розширено перелік витрачання коштів на заходи та потреби, що не мають відношення до охорони навколишнього середовища, а відповідно екологічна складова регіону фінансуватиметься за залишковим принципом.

Враховуючи зарубіжний досвід щодо призначення екологічного податку як основного джерела фінансового забезпечення природоохоронних заходів – надходження від екологічного оподаткування за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти слід спрямовувати безпосередньо на заходи для вирішення екологічних проблем на території громади, в регіонах, державі.

Плата за скид забруднень у водні об'єкти або величина штрафів за порушення природоохоронного законодавства повинна визначатись на основі величини екологічної шкоди, завданої довкіллю, врахування якості води і здатності до самовідтворення на різних ділянках водного об'єкта, категорії водного об'єкта, дефіцитності водних ресурсів на даній території.

Хоча в останні роки екологічні податки підприємств, організацій, установ за скиди забруднюючих речовин у водойми підвищились, проте вони не стимулюють до водозбереження. Стимулюючий бік плати за забруднення має виявлятися в її впливі на економічні інтереси екологічно небезпечних підприємств шляхом підвищення або зменшення економічного тиску на них в залежності від обсягів скидів в довкілля (чим більше обсяг скиду – тим вища плата).

Висновки.

Таким чином, система екологічного оподаткування за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти в Україні потребує удосконалення, що дасть можливість збільшити інвестиційний потенціал для відтворення водних ресурсів, модернізації водогосподарської та водоохоронної інфраструктури.

Регіональна політика держави у сфері екологічного оподаткування забруднення водойм є одним з економічних інструментів управління водними ресурсами на місцевому рівні, дозволяючи одночасно вирішувати два завдання – формування місцевих та державних фондів фінансових ресурсів і відновлення водних об'єктів та обмеження екологічно шкідливої діяльності в країні. Крім того, використання еко-

логічних податків за скиди забруднюючих речовин стимулює суб'єктів господарювання до оновлення виробничо-технічної бази та впровадження безпечних технологій.

З метою збільшення фінансової самостійності регіонів пропонуємо підвищити розмір ставок екологічного податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, збільшивши плату за скидання одиниці маси забруднюючої речовини до європейського рівня, враховуючи її токсичність, встановити підвищений коефіцієнт кратності екологічного податку, що враховують басейнові та територіальні екологічні особливості, збільшити штрафні санкції за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти та посилити фінансову відповідальність органів місцевого самоврядування всіх рівнів та держави, в цілому, щодо реалізації водоохоронних та водозберігаючих заходів.

В результаті вдосконалення системи екологічного оподаткування у водній сфері збільшиться обсяг надходжень до бюджетів, а також видатків на водоохоронні заходи, що покращить екологічний стан водних об'єктів та стан екологічної безпеки держави. Разом з тим, збільшення частки екологічних податків за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти буде стимулювати модернізацію та будівництво нових потужностей щодо очищення стічних вод, введення екологічно чистих, водозберігаючих технологій, маловодних виробництв і розвиток екологічної індустрії. Відповідно цей напрям сприятиме збереженню і відтворенню навколишнього природного середовища та забезпеченню сприятливих умов для здоров'я людини.

### **Список літературних джерел**

1. Бут Ю. С. Досвід країн Європейського Союзу щодо застосування фіскальних інструментів в екологічній політиці // Ю. С. Бут/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=729>
2. Галушкіна Т. П. Формування інституту екологічних податків в Україні // Т. П. Галушкіна, Л. А. Кравцова/ Економічні інновації. – Випуск 44. – 2011. – с.57–65.